

Lovorka Čoralić, HRVATI U PROCESIMA MLETAČKE INKVIZICIJE, Hrvatski institut za povijest, Dom i svijet, Zagreb 2001.

Nastala u sklopu istraživanja o talijansko-hrvatskim vezama, ova knjiga pruža uvid u dio gradiva mletačkoga Svetoga oficija, poznatijega pod nazivom inkvizicija, nastalog od 16. do 18. stoljeća, koje se čuva u Državnom arhivu u Veneciji.

Gradivo mletačke inkvizicije u hrvatskoj historiografiji do sada je korišteno relativno rijetko i to uglavnom u istraživanjima povijesti protestantizma, koja su provodili povjesničari i povjesničari književnosti. To se osobito odnosi na područje Istre, za koje su još krajem 19. stoljeća objavljeni procesi u koje su uključeni Hrvati. Za Hrvate iz ostalih krajeva ovakva su se istraživanja ograničila na nekoliko najpoznatijih slučajeva (npr. slučaj splitskoga nadbiskupa Marka Antuna de Dominisa). Za razliku od ovih istraživanja, koja su pristupala spomenutom gradivu da bi istražila određene povijesne fenomene (pojavu i širenje protestantizma) ili osobe, ovaj rad mu pristupa bez unaprijed postavljениh teza, zaključke izvodi isključivo iz njegovog sadržaja.

U uvodnoj studiji autorica čitateljsvu predstavlja povijest, funkcije i ovlasti ustanove Svetoga oficija. Inkvizicija, u Veneciji osnovana u trinaestom stoljeću, ovdje nije bila toliko samostalna, a često niti toliko stroga kao u nekim drugim zemljama. Mletačka Republika kao veliko trgovačko središte i samim time mjesto susreta brojnih kultura, očito je morala dopustiti nešto veće slobode svojim žiteljima, a osim toga, nije htjela dopustiti prevelik utjecaj Rima. Zbog toga su od sredine 16. stoljeća, što ujedno predstavlja i početak razdoblja koje je prikazano u ovoj knjizi, u radu inkvizicije, osim crkvenih vlasti – papinskoga nuncija, inkvizitora (franjevca konventualca, a od 1560. dominikanca) i mletačkog patrijarha – sudjelovala i trojica mletačkih plemića. Glavna funkcija Svetoga oficija bila je sprječavanje i otklanjanje krivovjerja, a bio je nadležan za područje Veneta, Furlanije, Istre, Dalmacije, Boke kotorske i Bosne.

Prikaz dosadašnje, prilično oskudne historiografije o procesima u kojima se, češće kao optuženi, a rjeđe kao svjedoci, pojavljuju Hrvati, podijeljen je na tri dijela: u prvome dijelu navodi se hrvatska historiografija, u drugom istarska na talijanskom jeziku, a u trećem strana (osobito talijanska) historiografija. Ovakva je podjela op-

vlašću i sudbinama zatočenika s tih područja, ukorijenjenosti pučkih vjervovanja i praznovjerja među nižim slojevima stanovništva dalmatinskih gradova, kao i o do sada već istraživanim putevima i načinima širenja protestantizma u Dalmaciji.

Tomislav Čepulić

ANTE SEKULIĆ, Karmelićanski prinosi hrvatskoj kulturi. Izd. Sekcija DHK i Hrvatskoga centra P.E.N.-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljništvu, knj. 9, Zagreb 2001, I-VIII + 1-390.

Nakon knjige *Prinosi za povijest književnosti u Hrvata*, koja je bila posvećena pavlinskim prinosima pismenosti, kulturi i književnosti u Hrvata, ova je knjiga posvećena još jednoj redovničkoj zajednici Crkve u Hrvata – karmelićanima, njihovoj pojavi i značaju u hrvatskoj kulturi, te napose karmelićanskim utjecajima, tragovima i prinosima hrvatskoj književnosti.

Kad je riječ o karmelićanima, za hrvatsku je kulturu posebno značajno da je to Red, koji se među Hrvatima nastanjuje prvotno u Bačkoj, u Somboru, da bi, zaživjevši u tom drevnom hrvatskom prostoru, svoju životnost i svehrvatski značaj ostvarivao šireći se preko zagrebačkih Remeta u Split i na Krk. Zahvaljujući sestrama karmelićankama i njihovu štovatelju blaženo-

mu Alojziju Stepincu, nadbiskupu zagrebačkomu, karmelićanska duhovnost širi se od Brezovice preko Kloštar Ivanića do Šarengrada, Remeta, Marije Bistrice i Sarajeva. Premda su karmelićani kontemplativni red, knjiga dr. Ante Sekulića pokazuje da njihova prisutnost i iznimno jaka duhovnost ostavljaju neizbrisive duhovne i kulturalne tragove i na ljudima i sredinama u kojima djeluju.

Posebno značajan karmelićanski prinos hrvatskoj i svjetskoj kulturnoj baštini predstavlja djelo gradišćanskoga Hrvata Ivana Filipa Vezdina, redovničkim imenom Paulinus a Sancto Bartholomaeo. Autor mu na stranicama navedene knjige posvećuje dostatno prostora, ističući njegovu veličinu, ali ujedno ukazujući i na veličinu još uvijek neobavljena istraživačkoga posla vezana uz djelo i životni put Vezdinov. Ova knjiga, dakle, želi pridonijeti i budućem znanstvenom i svakom drugom istraživanju Vezdinova životnog puta, kako u Hrvatskoj tako i među gradišćanskim Hrvatima.

Iz sadržaja knjige izdvajamo: Dio prvi – Karmelićani; Proslav i kratice. Slijedi Povijest Karmelićanskog reda (O počecima Reda, Prvo i prvotno Pravilo, Povratak na europsko tlo, U kasnom srednjovjekovlju, Odjeci humanizma i renesansnih raspoloženja, Opće stanje Reda prije terezijanske obnove, Terezijanska obnova, Širenje terezijanske obno-